

grundaður á ullarvinnu, veiðiskap og fiskivinnu í landi. Hetlendingar hava roynt so nógv sum gjørligt, at avmarka hvørja eind, eisini innan fiskivinnuna, fyri at spjaða menningina á oyggjunum og fyri at minka um møguleikarnar fyri umfatandi vanlukku.

Hetlendingar vóru greiðir yvir, at teir høvdu ein figgjarbúskap, sum kundi samanberast við ein stábilan stól við trimum beinum, og at oljan umboðaði eitt bein afturat á hesum stóli, ið ikki var í lutfalli við hini, soleiðis at vandi var fyri at missa javnvágina. Harumframt fór oljuvinnan at vara so leingi, at vandi var fyri at síðbundið arbeiðslag innan fiskiskap og ullarvinnu fór fyri skeyti. Men frá søguligum sjónarmiði sæð, vildi oljuvinnan ikki vera annað enn ein gestur, ið vitjaði oyggjarnar yvir eina langa tíð.

Fastleiki og fleksibilitetur

Samstundis vóru eisini fyrimunir. Oyggjarnar kunnu bjóða arbeiðsplass til teirra, ið høvdu góða útbúgving, og terminalurin og virkseimið, ið var knýtt at tí nýggja idnaðinum, vildi gjørt tað møgult fyri fleiri at finna gott arbeiði.

Við bæði at visa fastleika og politiskan fleksibilitet eydnaðist tað Ráðnum at fáa í lag eina fría avtalu við idnaðinum um, at hann skuldi gjalda fyri órógván á umhvørvi og búskap, sum var ein avleiðing av oljuvirkseminum. Frá byrjan av sá Ráðið hetta gjald sum amboð til at loysa framtíðar vandamál. Alt fleiri vórðu drigin at tí vælltala arbeiðnum, og kappingarforði innan heimligan idnað og handil á oyggjunum minkaði. Nógvir handlar máttu steingja, tí eigarar høvdu ikki longur ráð at seta fólk í starv. Tað lagna úrslitið av hesum er, at Hetland, ið hevur havt óvurstóran fólkavøkstur, hevur færri handlar nú enn tá ið hendan gongdin byrjaði.

Hetta bleiv kortini ikki nøkur vanlukka fyri oyggjarnar, tí hetlendingar fluttu inn arbeiðsmegi, men tað skapti nýggj vandamál fyri ullar- og fiskivinnuna. Kvinnurnar kendu seg freistaðar at taka vællent arbeiði sum servitrisur og hjálparfólk í »byggibýunum».

Ágrýtnir fiskimenn

Nakað av tí, hetlendsku myndugleikarnir stúrdur fyri í byrjanini, var at fiskimennirnir fóru at gevast við fiskiskapinum og loyva at skipini hjá teimum vórðu brúkt sum

»stand-by» skip. Royndir fiskimenn ivaðust kortini í hesum, tí teir mettu, at ágrýtnir fiskimenn vóru so mikið bundnir at sínum arbeiði, at einki kundi fingið teir burtur frá tí. Gongdin í Hetlandi hevur staðfest hetta. Tað, sum elvdi til trupulleikar innan fiskivinnuna var ikki at fiskimennirnir góvust, men at flakavirkini blivu undirmannað. Hetta noyddi fiskimenninar at fara suðureftir til at selja veiðuna. Men teir góvust ikki og hava nú moderniserað fiskiskipini.

Tann sonevnda Aberdeen-kanningin av búskaparligu avleiðingunum av oljuvinnuni visti m.a., at húsaprísir á oljuvinnu-økinum fóru at hækka. Beinaveg tá vissa var fyri at gongdin skuldi byrja í Hetlandi, fóru hetlendingar undir íbúðabygging í stórum stíli til at halda prisunum á eini rimilgari legu. Húsaprísirnir hækkaðu kortini, og hetta gagnaði teimum, sum høvdu hús at selja, men var afturimóti ein tung byrða fyri lokalfólkini, sum ikki áttu hús.

Vit skulu minnst til, segði Clark, at tað er tøft hjá einum litlum samfelagi at varðveita búskapin, sum er bundin at oljuni, um oljuidnaður verður útbygdur á økinum. Tað er ómøgult at forða fyri stórar lónarínflátt og hetta fer at ávirka allar síður av lokal figgjarbúskapinum. Tað er tørvur á stórum upp-hæddum til at varðveita javnvágina í longdini innan tann síðbundna idnaðin.

Samfelagslig ávirkan

Ein spurningur var, hvussu hetlendingar kundu minka um tann skaða, onnur øki í Skotlandi høvdu fingið, tá innrás var gjord av fremmandari arbeiðsmegi í oljuvinnuna. Ráðið helt, at talið av fremmandum arbeiðarum fór at verða umleið 1200. Tað metti, at hesi fólkini vildu vist ábyrgdarkenslu, vórðu tey viðfarin sum menniskju yvirhøvar skulu viðfarast, og tí lögdu teir stóran dent á høgan standard í húsabyggingini. Sjálvstøðug samfelag vóru myndað, langt frá lokalu býunum. Vandamál komu ongantíð upp. Framdi onkur brotsgerð, varð hann einfaldliga sendur burtur beint aftaná at hann fekk dóm, og all hildu at her varð farið fram við rættvís og ábyrgdarkenslu.

Men tað vóru tvey ting, hetlendingar ikki høvdu roknað við.

Tað fyrsta var, tá ið arbeiðsført fólk fóru at arbeiða við húsabygging, máttu tey gomlu og veiku vera heima og ansa eftir seyði og húsom.

Annað var knappligur vøkstur í ungdomskriminaliteti. Orsøkin var einföld. Ungdomarnir fóru úr skúlanum 16 ára gamlir og kundu vunnid 1000 kr. um vikuna — og hetta var mitt í 70-unum. Vinir teirra, sum vóru eftir í skúlanum, kendu seg skúgvaðar til vikis og gjørdur hvat teir kundu at fáa sín part av lagkøkuni. Men hetta var eisini fyribils.

Jólabonus til pensiónistar

Ráðið brúkti ikki ágóðan av pengum sínum til statusprojekt, men læt ein stóran part av peninginum til tey, sum vóru illa fyri á ein ella annan hátt. Allir pensiónistar fingur stóran jólabonus við teirri grundgeving, at hetta var tað ættarliðið, sum hevði hildið livi í Hetlandi í teimum ringu tíðarskeiðunum. Øll handikappað fingur ein bil við serligari útgerð. Modernar dagstovnar vórðu bygdar fyri evnaveik.

Ráðið royndi at spjaða menningina yvir allar oyggjarnar, og prioriteraði menningina á teimum mest avbyrgdu oyggjunum. Hildið varð, at hetta var einasti máttin til at fáa fólkini at verða verandi.

Eitt tað mest áhuga-verda málið snúði seg um bústaðartrupulleikarnar hjá innflytarunum. Skuldu teir setast í nýbygðan bý ella integrerast í samfelagið? Meirilutin valdi ta fyrri loysnina, tí hann meinti, at hetta vildi ikki órógva tað verandi samfelagið so nógv, og samstundis vildu tilflytararnir fingið høvi at liva sum teir vóru vanir.

Integrerings-loysnin var tó vald og hevur roynst stak væl. Almenni infrastruktúrin í Hetlandi hevur havt stórt gagn av hesi menning seinastu 15 árin. Integrationin hevur gingið spakuliga og róliga og havt nógvar fyrimunir við sær fyri bygdarnar, m.a. mentanarligar, serliga í samband við musikk og ítrótt.

Oljugongdin í Hetlandi hevði við sær minni um-

hvørvisskaða og samfelagsligar broytingar enn fólk helt í byrjanini, men hevur havt stóra ávirkan á búskapin. Oyggjafólkid er vordid rættiliga bundid av oljuvirkseminum.

Infrastrukturin í oyggjunum er batnaður nógv og samfelagið hevur nú resursir til at finna loysnir á búskapartupulleikum, sum kunnu stinga seg upp.

Samfelagið hevur varðveitt tað mesta av síðbundnum arbeiðslagi og fakligum kunnleika.

Føroyar

Clark segði at enda:

»Ein er antin djurur ella byttur, bjóðar ein fram góð ráð til eitt samfelag, ein ikki kennir, og eg eri hvørki ella! Eg kann ikki siga føroyingum, hvat teir skuldu gjørt ella ikki gjørt í samband við møguleika oljuvinnu, men eg vil fegin koma við fylgjandi sjónarmiðum sum roynd at fáa gongd á kjakið:

1. Hetland hevur fingið tað materielt betri í formi av infrastrukturi. Vit hava brúkt meira enn 100

Frá pallborðsfundinum í Norðurlandahúsinum

mið. pund til nýggjar og betri almennar hentleikar.

2. Tað er møgult at gera útgerðarstöðir uttan stórvægis risiko.

3. Verður olja funnin í føroysku undirgrundini, kann man velja ímillum at bruka terminalin í Sullom Voe ella ein nýggjan terminal í Føroyum.

4. Lagnan bjóðar okkum fáar møguleikar, og tað kann vera líka stór vanlukka fyri eitt samfelag at vikja undan sum at uppliva óynskaða menning. Føroyska samfelagið má avgera, hvønn av hesum møguleikum oljuvinnan kemur undir.

5. Umfatandi menning krevur positiva leiðslu, skal samfelagið fáa fyrimunir av henni.

6. Hetlendingar hava nú sjálvsálit, teir ikki høvdu í 60-árunum».

etj.

Billettir til EM í Týsklandi

3 billettir við Mouritsens Bussum til sølu.

Farið verður fríggjadagin 10. júní.

Ringið tlf. 16106, 14792 ella 10298.